ция и распродажа земель в Македонии. Выдвинуть лозунг борьбы против обнищания вследствие экономического кризиса, борьбы против налогов, [против] ростовщиков, особенно теперь, когда цены на хлеб и сельхозпродукты в Югославии снизились на половину по сравнению с прошлым годом.

ЦК ВМРО(об) надо безусловно освежить новыми силами на первой следующей конференции. Все настоящие революционные элементы из эмиграции надо энергично направить для работы в страну.

РГАСПИ, ф. 495, оп. 69, д. 44, л.57, 70–75. Копие. Машинопис. Руски ез.

Така е в текста.

[1] Основната част на доклада е посветена на разглеждането на хърватския въпрос в Югославия.

[2] Става дума за Първата обща редовна конференция на ВМРО(об.), проведена в Берлин през лятото на 1929 г. *(Вж док. № 242, бел. 1).*

[3] Има се предвид БКФ.

[4] Имат се предвид дейците на ВМРО(об.), събрали се в Цариград на конференцията в началото на октомври 1929 г. в дома на М. Герджиков (П. Шатев, Ф. Атанасов, Г. Занков и др.).

[5] Визира се М. Герджиков.

№ 270

Доклад на началника на отдел Държавна сигурност на Дирекция на полицията А. Луков за дейността на Добруджанската революционна организация

[септември–октомври 1931 г.]

„ЛЕВИЦА НА ДОБРУДЖАНСКАТА ЕМИГРАЦИЯ (ЦЕНТРАЛЕН ДОБРУДЖАНСКИ АКЦИОНЕН КОМИТЕТ)“

През 1914 г. се състоя Първият конгрес на добруджанската емиграция в България. На него се поставиха основите на съюза „Добруджа“ и се избра първият Изпълнителен комитет на съюза.

Съюз „Добруджа“ почна веднага своята просветна, културна и благотворителна дейност. Той обедини в скоро време цялата добруджанска емиграция.

През 1921–22 г. по нареждане на БКП в съюза „Добруджа“ навлязоха мнозина добруджанци комунисти със задача да комунизират съюза и вземат неговото ръководство. По тоя начин комунистическата партия искаше да подчини под своето влияние цялата добруджанска емиграция и я използва за своите и тия на Комунистическия интернационал цели.

Образуваните комфракции в съюза „Добруджа“ водеха прикрито своята дейност до 1925 г. В конгреса в Търново през 1925 г. комунистите-емигранти бяха

изобличени и тяхната дейност почти парализирана. Това обаче не продължи дълго време. Членът на Изпълнителния комитет д-р Вичев, който се ползваше с голям авторитет и уважение между членовете на съюза, беше наскоро спечелен от комунистите и почна да провежда в него комунистическата идеология и тактика. Опасността за завладяването ръководството на съюза „Добруджа" от комунистите, които начело с д-р Вичев образуваха левицата в същия съюз, беше голяма. Това принуди Изпълнителния комитет през 1927 г. да свика извънреден конгрес в София, където комунистическата дейност на д-р Вичев беше напълно установена и доказана. Този конгрес взе решение само за временното изключване на д-р Вичев от съюза, поради неговите заслуги към същия. Това обаче не стресна д-р Вичев, а напротив, той започна открито да отстоява и защищава позициите на левицата в съюза, които в същност бяха позиции на комунистите в същия съюз. За същата цел той започна издаването на в. „Свободна Добруджа". Освен това д-р Вичев с последователите си образува нова организация със свой Централен добруджански акционен комитет в София и акционни комитети в провинцията, а като печатен орган на същата организация стана в. „Свободна Добруджа". Също така по това време се образува и Младежкия добруджански съюз със свой Централен управителен комитет и свой печатен орган в. „Добруджанско знаме". Всичко това предизвика в станалия конгрес през 1928 г. в гр. Шумен изключването завинаги от съюза както на д-р Вичев, така и на неговите другари Д. Ганев, П. Тютюнджиев, К. Обретенов, Д. Мирчев и др.

От този момент левицата на Добруджанския съюз, под водителството на Централния добруджански акционен комитет и на Централния управителен комитет на Младежкия добруджански съюз, застана открито на страната на комунистическото движение в страната и в своите органи в. „Свободна Добруджа" и в. „Добруджанско знаме" започнаха да провеждат явно комунистическата линия по националния въпрос.

Тази линия на комунистическата партия по националните въпроси е подробно изложена в книгата на Г. Й. Бройдо „Националният и колониален въпрос", преведена от д-р Вичев миналата година, за което последният бе подведен по ЗЗД. В същата брошура схващането на Руската комунистическа партия по този въпрос, следователно на всяка една комунистическа партия, е следното: „Националната вражда и националните стълкновения са неизбежни и непредотвратими докато стои на власт капиталът, докато дребната буржоазия и преди всичко селяните от бившата „държавна нация", пълна с националистически предразсъдъци, върви подир капиталистите; и обратно, националният мир и националната свобода могат да се считат обезпечени, ако селячеството и другите дребнобуржоазни слоеве вървят след пролетариата, т.е. ако е обезпечена диктатурата на пролетариата.

За постигане на тази цел се препоръчва:

1. Политика на сближение между пролетариите от разните националности за съвместна революционна борба за смъкване на буржоазията.

2. Преодоляване недоверието от страна на трудещите се маси на угнетените страни спрямо пролетариата от държавата, която угнетява тия страни, и което ще се постигне като се унищожат всичките и всякакви привилегии на която и да било национална група, да се създаде пълно равноправие на нациите и да се признае правото на държавно обособяване (отделяне) на непълноправните нации.

3. За пълното единство на нацията комунистическата партия издига лозунга за федеративно обединение на построените по съветски тип държави.

4. По въпроса, кой се явява изразител на волята на нацията за обособяване, комунистическата партия стои на исторически-класово гледище, съобразявайки се с това, на каква степен на своето историческо развитие стои дадена нация: по пътя на средновековието към буржоазната демокрация, или на буржоазната демокрация към съветската и пролетарска демокрация и т.н.

Само при такава политика е възможно създаването на условията, необходими за действителното заздравяване и доброволно единство на национално разнородните елементи на международния пролетариат, както това показа опитът на обединеняването на ред национални съветски републики около Съветска Русия".

Тази комунистическа линия по националния въпрос е напълно възприета от левицата на добруджанската емиграция, която е за свободна и независима Добруджа, в рамките на Балканската федерация, на свободните трудови балкански народи. За постигане на тази цел те са за единния фронт с работническите класови революционни маси и с трудовото селячество и занаятчийство. Те взимат и участие във всички акции на БКП и РП. Вестниците „Свободна Добруджа" и „Добруджанско знаме" започнаха да се списват в чисто комунистически дух.

Тези две организации освен че бяха проводници на комунистическата идеология между добруджанската емиграция, но провеждаха и всички акции на БКП, което напълно се установява от различните окръжни, протоколи, резолюции и др., иззети от канцеларията на Добруджанския мл[адежки] съюз на 30. I. т.г. при предприетия от полицията обиск.

Така в окръжно № 1 на Центр[алния] управителен комитет на Добрудж[анския] м[ладежки] съюз от 22. X. 930 г., като оповестяват, че на 7. XI. с.г. се навършвали 13 години от тържеството на руската революция от 1917 г. и като възхвалява СССР като рожба на същата, подканва добруджанската емиграция да се присъедини към акцията за празнуване победата на тази революция. А тази акция се подготви и организира от БКП.

В същото окръжно след като се хвали СССР и неговото значение за потиснатите народи, подканват се младежите да участвуват през м. ноември в окръжните и общински избори да гласуват за кандидатите на работничеството (Работническата партия). По тази причина д-р Вичев в едно предизборно събрание на Добруджанския квартал подкани добруджанците да гласуват за трудовия блок, секретаря на Добрудж[анския] мл[адежки] съюз П. Тютюнджиев да подпише, като представител на добруджанската емиграция в София, позива на трудовия блок , а д-р Панев – друг виден член на левицата от добруджанската емиграция, от нейно име е говорил на предизборното събрание в „Ренесанс", устроено от Работническата партия.

При същия обиск в канцеларията на ДМС се намериха една резолюция за борба с военната опасност и една проекторезолюция за борба с фашизма, и двете написани на пишуща машина. Едната и другата по начина, по който са написани, очевидно е че са дело на БКП или на БКМС, изпратени до Добруджанския мл[адежки] съюз, за да се имат предвид при изработването на своите резолюции по горните два въпроса. При същия обиск се намери и една резолюция против войната, изработена и приета от конференцията на Добруджанския мл[адежки] съюз в София, станала на 23, 25 и 26 август 1930 г., която в същност е само едно преработване на резолюцията на БКП за борба с военната опасност. Така, след като се излага в същата резолюция на ЗМС опасността от готвящата се импери-

алистическа война и най-важното готвящата се такава против СССР, която в действителност ще бъде удар срещу борбата на потиснатите народи за братско споразумение, апелира към добруджанската младеж, като авангард на революционните борби за освобождението на масите, да развие всички сили в борбата за осуетяване на бъдещата война и специално против Съветския съюз, като в тази борба добруджанската младеж дири подкрепата на всички национално и социално угнетени маси в България и Балканите. В същата резолюция са издигнати същите лозунги против войната, каквито се издигат и от БКП, БКМС и пр.

Неразривните идейни и организационни връзки между ДМС и БКП се подчертаха много добре и с участието на д-р Вичев в антифашисткия конгрес в гр. Берлин през 1928 г., където същият се нареди рамо до рамо с осъдените в последствие по ЗЗД конспиратори Йонко Панов, Трайчо Костов и Юрдан Милев – представители на БКП в същия конгрес.

Същите връзки се подчертаха и през миналата година, когато стана закриването на двата нелегални канала във Варненско, устроени от ЦК на БКП за провеждане между България и Румъния на нелегална кореспонденция и конспиратори, идящи от и за Съветска Русия през Берлин, Виена, Румъния. Тези канали са обслужвани от добруджанци, хора влизащи в организацията на д-р Вичев. Това нещо не се отрича от последните, защото в бр. 51 от 21 юни 1931 г. във в. „Добруджанско знаме" в статията „Варненският процес" те признават участието на 6–7 добруджанци, като се мъчат да ги оправдаят, че те са обслужвали добруджанското революционно освободително движение с пренасянето на вестници и литература по национални въпроси, а не с провеждането на конспиратори. Това обаче се опровергава от издадената по този повод присъда на Варненския окр[ъжен] съд, с която бяха признати за виновни и осъдени по ЗЗД добруджанците: Васил Димов, Рашко Чорбаджиев, Михаил Георгиев и Стефан Славов. Всички привърженици на д-р Вичева.

По тези причини уставите на две организации на левицата на добруджанската емиграция, намиращи се под ръководството на Централния добруджански акционен комитет и на Центр[алния] управителен комитет на Младежката добруджанска организация не са утвърдени съгласно чл. 2 от Закона за училищата и дружествата, от Министерството на вътрешните работи и народното здраве и тяхното съществуване е незаконно.

Като незаконни организации членуването в тях е наказуемо, поради което и публичната им проява като незаконна не се разрешава. По този начин не се разреши протестното събрание, свикано от Централния добруджански акционен комитет на 7 т.м. в Учителската каса, както изобщо не са разрешавани и всички събрания досега на въпросните две организации.

По горните причини на 30. I. т.г. е направен и обиск в канцеларията на Добруджанския младежки съюз и се иззе архивата му, която и досега се съхранява в Дирекция на полицията, без да е дадено от нея нито един лист на когото и да било.

Н-К ОТДЕЛ ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ *А. ЛУКОВ*

АМВР, об. д. 4940, л. 52–54. Оригинал. Машинопис.